

Zenon Andrzejewski, *Ks. Zygmunt Gorzeński, kapłan pracowity*, „Nasz Przemyśl” 2008, nr 8, s. 6-7

Ks. Zygmunt Gorzeński

Był niestrudżonym kapłanem, pedagogiem i wychowawcą kilku pokoleń przemysłań. Jak napisano w nekrologu, „służył Panu Bogu i ludziom, był ostoją rodziny”. Rodziny niezwyklej, głęboko patriotycznej, dla Przemyśla wielce zasłużonej, szcycącej się tradycjami powstaniowo-niepodległościowymi. Szlak ziemskiej wędrówki jej członków wyznaczała dewiza: „Bóg – Honor – Ojczyzna”.

Rodzina

Dziadek, Leon Gorzeński, pieczętujący się herbem Nałęcz, pochodził z Turzy w ziemi łęczyckiej. W czasie powstania styczniowego 1863 r., jako 22-letni młodzieniec, służył pod gen. Langiewiczem i był uczestnikiem krwawej bitwy z wojskami rosyjskimi pod Małogoszczą. Ranny w czasie walki i ścigany przez Kozaków przepłynął Wisłę i przedostał się do zaboru austriackiego, gdzie znalazł schronienie i opiekę we dworze w Gumniskach, w dobrach księcia Eustache-go Sanguszkii, pod Tarnowem. Kurowała go Maria Kaubek, rodem z Pilzna, córka powroźnika, z którą po wyzdrowieniu się ożenił. Jednym z ośmiorga dzieci z tego małżeństwa był ojciec Zygmunta, Julian, który 16.08.1902 r. poślubił w przemyskiej katedrze Genowefę Wojnar, córkę kolejarza. Młodzi małżonkowie zamieszkali przy ul. Bednarskiej 6, a od roku 1912 we własnym domu przy ul. Lenartowicza 8, kupio-

nym przez Genowefę Gorzeńską do spółki z siostrą Michaliną Nakoneczną.

Zygmunt Alojzy Gorzeński przyszedł na świat 6.06.1911 r. Miał troje rodzeństwa. Brat Marian, lekarz wojskowy, za służbę harcnersko-wojskową w listopadzie 1918 r. podczas walki z Ukraińcami o Przemyśl został odznaczony „Gwiazdą Przemyśla”. W czasie II wojny światowej przeszedł cały szlak bojowy 1. Dywizji Pancerniej gen. St. Maczka, jako dowódca 10. Lekkiej Kompanii Sanitarnej. Na froncie dosłużył się stopnia majora i Krzyża Walecznych. Brat Mieczysław, zawodowy oficer lotnictwa, brał udział w wojnie obronnej Polski 1939 r. jako por. obs. 56. Eskadry Obserwacyjnej, a następnie służył w 305. Dywizjonie Bombowym w Wielkiej Brytanii. Zginął 26.02.1942 r. w czasie powrotu z lotu bojowego nad Niemcy. Pośmiertnie został odznaczony Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari V kl. Obaj byli absolwentami Państwowego Gimnazjum II im. prof. K. Morawskiego.

Siostra Jadwiga ukończyła Gimnazjum ss. Benedyktynek w Przemyślu i wyszła za mąż za dra Stanisława Pojaska, dyrektora Szpitala Powszechnego w Biłgoraju.

Ojciec Zygmunta pracował jako ślusarz w warsztatach kolejowych, a matka wychowywała dzieci. Mimo dużego obciążenia obowiązkami domowymi znajdowała czas na ofiarną pracę społeczną i charytatywną. Zajmowała się dziećmi biednymi, sierotami wojennymi i społecznymi, sprawowała opiekę nad Zakładem dla sierot św. Józefa, prowadzonym przez księży salezjanów, gromadziła młodzież opuszczoną przy zakładzie Braci Albertynów, gdzie odbywały się reko-

lekcje dla chłopców. Jako panna uczestniczyła w życiu kulturalnym Przemyśla, występowała w amatorskich przedstawieniach w miejscowym „Sokole”, a później, już jako mężatka, udzielała się w Stowarzyszeniu Rzemieślników-Rękodzielników „Gwiazda”. Była gorącą patriotką, wychowywała dzieci w duchu religijnym i miłości do Ojczyzny, pracowała w Narodowej Demokracji Kobiet. W roku 1925 została uhonorowana Medalem Zasługi, a odznaczenie wręczał jej sam burmistrz Przemyśla Józef Kostrzewski.

Uczeń – kleryk – kapłan

Zygmunt Gorzeński rozpoczął naukę szkolną 1 września 1917 r. w Szkole Ludowej 4-klasowej im. T. Czackiego w Przemyślu, a po jej ukończeniu uczęszczał przez 8 lat do Państwowego Gimnazjum II im. K. Morawskiego, w którym 4.06.1929 r. zdał egzamin maturalny i otrzymał świadectwo dojrzałości.

Czując powołanie do stanu kapłańskiego, 19 października 1929 rozpoczął 5-letnie studia filozoficzno-teologiczne w Instytucie Teologicznym rytu łacińskiego w Przemyślu, które ukończył w roku akad. 1933/34.

24 czerwca 1934 r., w kościele katedralnym otrzymał święcenia kapłańskie z rąk ordynariusza przemyskiego obrz. łac., bpa Franciszka Bardy i został skierowany do pracy duszpasterskiej w terenie. Pełnił obowiązki wikarego-współpracownika przy kościołach parafialnych: w Domaradzu, Leżajsku i Woli Zarczyckiej. Jako wikariusz dodatkowo uczył religii w Domaradzu-Miasteczku, Domaradzu na Górze, Domaradzu na Zatyłu oraz we wsiach powiatu leżajskiego: Jelnej, Starym Mieście, Przychojcu i Łukowej.

Z Woli Zarczyckiej został przeniesiony na stanowisko etatowego katechety do Starego Sambora, gdzie objął obowiązki służbowe nauczyciela religii w Szkole Powszechnej Męskiej i Publicznej Szkole Żeńskiej. Z braku polskich nauczycieli oprócz religii uczył też przedmiotów świeckich: przyrody, geografii i historii.

Losy wojenne

28.08.1939 r., w związku z powołaniem do służby wojskowej ks. Józefa Gorzczyca, ks. Gorzeński został mianowany kapłanem Szpitala Powszechnego w Przemyślu.

Gdy po wybuchu II wojny światowej Stary Sambor zajęły wojska sowieckie, ksiądz Zygmunt uczył polskie dzieci religii w miejscowym kościele. Do polskiej szkoły wrócił 1 września 1941 r.

Był to czas wzmożonej aktywności band nacjonalistów ukraińskich, które dokonywały napadów na polskie domy i mordowały polską ludność. W nocy z 19 na 20 września 1943 r. dom, w którym mieszkał ks. Gorzeński naszła banda usiłująca wtargnąć do mieszkania pod pretekstem, że jego właścicielka ukrywa u siebie Żydów. Kiedy Ukraińcom nie udało się wyważyć zabarykadowanych drzwi, zaczęli strzelać do okna, które się rozleciało i przez otwarty otwór okienny napastnicy wdarli się do środka. W czasie strzelaniny została ranna właścicielka domu, a ks. Gorzeński otrzymał postrzał w rękę. Nad ranem udało mu się wymknąć do Sambora, gdzie w szpitalu zrobiono mu opatrunek, a następnie, ostrzeżony przez miejscową ludność, uciekł do swego szwagra, dra Pojaska, do Biłgoraja. Tutaj przebywał na leczeniu szpitalnym do końca 1944 r.

Powrót katechety

6.12.1944 r. ks. Gorzeński wrócił do rodzinnego Przemyśla i został mianowany nauczycielem religii w Publicznej Szkole Powszechnej im. A. Mickiewicza. Równocześnie uczył religii w Szkole Powszechnej im. ks. Grzegorza Piramowicza jako nauczyciel kontraktowy.

Z dniem 1.09.1946 r. władze szkolne przeniosły go na stanowisko katechety do Szkoły Powszechnej Żeńskiej im. ks. Stanisława Konarskiego, w której pracował do 31.08.1950 r.

Z kronikarskiego obowiązku godzi się też odnotować, że od 17.03.1947 r. ks. Zygmunt Gorzeński, z upoważnienia kurii biskupiej, prowadził przez 10 lat wykłady z religii i etyki w Szkole Pielęgniarek i Położnych przy Szpitalu Powszechnym w Przemyśle.

1.09.1950 r. objął katecheturę w Publicznej Szkole Powszechnej Męskiej nr 5 im. ks. St. Konarskiego. W tymże miesiącu zdał konkursowy egzamin kwalifikacyjny na katechetę szkół średnich z wynikiem bardzo dobrym. Uzyskanie kwalifikacji poprzedzone było przedłożeniem pracy pisemnej na temat: „Działalność misyjna Polski między dwiema wojnami”, pisemnym egzaminem klauzurowym z etyki – temat: „Prawdomówność” oraz ustnym z dogmatyki, etyki, historii Kościoła, pedagogiki i dydaktyki.

1.09.1952 r. ks. Gorzeński został katechetą w Publicznej Szkole Powszechnej nr 9 w Przemyśle, a kiedy 2 lata później szkołę tę przekształcono w placówkę TPD i usunięto z niej religię, ks. Zygmunt otrzymał przeniesienie do Szkoły Podstawowej nr 1 im. Henryka Sienkiewicza.

30.06.1955 r. Ministerstwo Oświaty przeniosło go w stan nieczynny „z powodu okoliczności nie pozwalających, ze względu na dobro służby, na dalsze zatrudnienie na dotychczas zajmowanym stanowisku”, a z dniem 4.02.1956 r. został definitywnie zwolniony ze służby państwowej w szkolnictwie, jak to określano „dla dobra szkoły”. Rzeczywistą przyczyną zwolnienia był fakt, iż ks. Gorzeński kazał powiesić w dwóch salach szkolnych krzyże.

30.11.1956 r., po odwilży październikowej ks. Gorzeński wrócił do pracy w Szkole Podstawowej nr 9, a ponadto nauczał w Państwowym Zakładzie Wychowawczym dla dzieci opóźnionych w rozwoju umysłowym.

31.08.1960 r. Inspektor Oświaty w Przemyśle rozwiązał z nim stosunek służbowy „z powodu zmian organizacyjnych i niemożności, z braku miejsca, dalszego zatrudnienia w innej szkole”. Od decyzji tej ks. Gorzeński wniósł odwołanie do Kuratorium Okręgu Szkolnego w Rzeszowie, które zawiadomiło go, że decyzję Inspektora Oświaty w Przemyśle „zatwierdza, z przyczyn w niej podanych”, oraz, że „jest ona ostateczna w toku instancji”. W taki oto sposób skończył się w życiorysie ks. Gorzeńskiego okres pracy nauczycielskiej w szkołach PRL. Od tej pory przez 14 lat uczył przemyską młodzież religii w salce katechetycznej przy parafii katedralnej. Przez wszystkie te lata głosił kazania przy mszach szkolnych. W roku 1974, po 40 latach pracy nauczycielskiej, z uwagi na stan zdrowia złożył prośbę do ordynariusza ks. bpa Ignacego Tokarczuka o zwolnienie ze służby katechetycznej. Kuria biskupia przychyliła się do jego prośby i 29.10.1974 r. zwolniła go z obowiązków katechety,

dziękując równocześnie za 40-letnią gorliwą pracę z dziećmi i młodzieżą.

Pracowita emerytura

Pisząc o pracy katechetycznej, która była główną domeną działalności kapłańskiej ks. Zygmunta Gorzeńskiego, nie sposób nie wspominać także o innych sferach jego działalności duszpasterskiej. Od roku 1948 przez 50 lat był spowiednikiem kleryków Wyższego Seminarium Duchownego w Przemyślu. Przez długie lata był też spowiednikiem ss. Boromeuszek i Serafitek w Łańcucie oraz ss. Benedyktynek, Sług Jezusa i Braci Albertynów w Przemyślu. Od 19.10.1949 r. pełnił funkcję moderatora Sodalicji Mariańskiej uczennic Szkoły Pielęgniarek pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy oraz św. Stanisława Kostki w Przemyślu.

5.04.1949 r. biskup ordynariusz diecezji przemyskiej nadał mu tytuł „expositorium canonicale”, a decyzją z 2.05.1965 r. otrzymał przywilej noszenia rakiety, mantoletu i pierścienia. 18.05.1964 r. papież Paweł VI włączył ks. Zygmunta Gorzeńskiego w poczet swoich honorowych szambelanów (prałatura).

Ksiądz Gorzeński niemal do ostatnich chwil swego życia był bardzo żywotny i aktywny. Od 1944 r. do końca marca 2001 r., jako kapelan ss. Opatrzności Bożej w Przemyślu odprawiał codziennie w domu zgromadzenia msze św. i nabożeństwa. Uczestniczył w koncelebrach okolicznościowych nabożeństw, wygłosił imponującą serię ponad stu rekolekcji i misji parafialnych, zastępował księży proboszczy przebywających na urloпах, pomagał w posłudze duszpasterskiej w różnych parafiach Przemyśla i okolic.

Księżdz Zygmunta Gorzeńskiego zapamiętałem jako człowieka wesołego, zawsze pogodnego, dowcipnego, o dużym poczuciu humoru. Do końca życia mieszkał w swoim gnieździe rodzinnym przy ul. Lenartowicza 8. Mimo sędziwego wieku zadziwiał jasnością umysłu i doskonałą pamięcią, w której zachował niemal fotograficzne obrazy ludzi i minionych czasów. Każdego przybysza zawsze serdecznie witał i ugaszczał. Uczynny, życzliwy ludziom, był wzorem kapłana, człowieka i Polaka-patrioty.

Ksiądz Zygmunt Gorzeński zmarł 14.04.2001 r. w wieku 90 lat i w 67. roku kapłaństwa. Został pochowany na Cmentarzu Głównym w Przemyśle przy ul. Słowackiego 104, na którym spoczywają też jego dziadkowie, rodzice, brat Marian, jak i inni członkowie rodu Gorzeńskich.